

Handläggare: Jacky Cohen

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
sammanträde 2012-02-09

Det systematiska kvalitetsarbetet i Östermalms förskoleverksamhet 2011

Den första juli 2011 trädde en ny skollag i kraft (Skollag 2010:800) och förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning slutade gälla. Förändringarna innebär att kraven på att det ska finnas ett dokument benämnt kvalitetsredovisning försvinner. Det är dock väsentligt att det även fortsättningsvis finns tillgång till en systematisk och lättillgänglig dokumentation av resultat och kvalitetsarbete hos huvudmannen.

Av den anledningen har beslutats att det till nämndens verksamhetsberättelse ska kopplas en bilaga där det systematiska kvalitetsarbetet redovisas under två rubriker: Kvalitetsarbetets genomförande och Kvalitetsarbetets innehåll och uppnått resultat.

Vägen fram till målen – Kvalitetsarbetets genomförande

Underlag och källa till information - ILS systemet.

I ILS systemet ges en samlad dokumentation av enheternas kvalitetsredovisningar, genomförda intervjuer, enkäter, självvärderingsinstrumentet (stadens indikator för utveckling och lärande), dialoger etc. som skapar en bild av måluppfyllelsen.

Strategin i det övergripande utvecklingsarbetet som utvecklats de senaste åren, har legat fast under verksamhetsåret. En tydlig koppling eftersträvas mellan förskolornas verksamhetsplaner, identifierade utvecklingsområden och tertialredovisningar. Föregående års kvalitetsredovisning fungerar som ett startskott för kommande verksamhetsårs utvecklingsarbete i form av anvisningar, strukturen i ILS webben, självvärderingsverktyg (stadens indikator) och resultat av genomförd brukarundersökning.

Informationen som läggs in i ILS systemet hämtas från:

- Resultatet från genomförda inspektioner
- Resultaten från årets brukarundersökning
- Förskolornas resultat från årets självvärdering (2010)
- Förskolornas egna utvecklingsområden som pekas ut i kvalitetsredovisning och årsredovisning
- Resultatet av medarbetarenkäten

För att få överblick och förståelse för hur alla de insatser som görs i förskolornas vardagsarbete bidrar till måluppfyllelse, behövs systematik och kontinuitet, vilket kommer till uttryck i ILS systemet.

Det avgörande är att förskolorna:

- löpande identifierar vilka förutsättningar som är nödvändiga för arbetet mot de nationella målen,
- beskriver hur arbetsprocesser kommer att utvecklas,
- kontinuerligt följer upp och utvärderar de planerade insatserna

- bedömer att det finns ett samband mellan målen för arbetet, de resurser och de metoder man använder, resultat och måluppfyllelse och att förskolorna vidtar lämpliga åtgärder

Förvaltningens kriterium således för att bedöma kvalitet är om man i verksamheten har systematiska processer för att ständigt förbättra sin förmåga att stödja alla barns utveckling och lärande.

Då förskoleenheterna använder verktyget ILS-webb för att skapa medvetenhet och delaktighet i ett mer systematiskt tänkande kring kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling, sker förvaltningens uppföljning av förskoleverksamheten i ILS systemet.

Huvuddragen i förskoleenheternas systematiska arbete

Det är tydligt att verktyget används för att planera, följa upp och utveckla verksamheten. Med hjälp av systemet och verktyget arbetar stadsdelens förskolor med gemensamma begrepp och en gemensam metod för ledning av de enskilda förskolornas verksamhet. Det webbaserade ledningssystemet innebär att uppföljningen utvecklas till att omfatta både ekonomi och verksamhetens kvalitet och utveckling samt uppföljning av kultur och miljöfrågorna.

Förvaltningens redovisning av kvalitetsarbetet innehåller därför sammanfattande uppgifter av:

- förskoleenheternas organisation och arbetsformer för att planera, följa upp och utvärdera verksamheten,
- rutiner för att ge förskollärare, arbetslag och barn möjlighet att delta i arbetet,
- rutiner för hur verksamheten dokumenteras i syfte att bedöma om arbetet sker i enlighet med de nationella målen och ge möjlighet att identifiera åtgärder som behöver vidtas för att förbättra förutsättningarna för barn att lära, utvecklas, känna sig trygga och ha roligt i förskolan,
- rutiner för hur de lokala mål som finns för verksamheten och de nationella målen har uppfyllts
- hur förväntade förbättringar av kvalitetsarbetet inom verksamhetsområdet och eventuella förslag till nämnden redogörs

Huvuddragen i förskoleenheternas systematiska arbete framgår således av framtagna verksamhetsplaner, tertialrapporteringar i stadens ILS system. Mål, åtaganden, arbetssätt, resultat, analys och utveckling dokumenteras. Utifrån de övergripande mål som fastställs utformar förskolorna årligen konkreta mål och åtaganden för sitt arbete i sina verksamhetsplaner.

I ILS systemet beskriver varje förskoleenhet att det inom enheten finns beskrivningar av:

- system för styrning, utveckling, uppföljning och utvärdering i form av sammanlänkade interna mål- och styrdokument samt utvärderingar, d.v.s. en röd tråd genom enhetens verksamhetsplan, de enskilda arbetslagens lokala arbetsplaner, arbetslagens utvärderingar samt enhetens kvalitetsredovisning
- verksamhetens organisation och innehåll
- ett sammanhängande och fungerande systematiskt kvalitetsarbete
- tydliga kopplingar mellan målformulering, planering, uppföljning och utvärdering på de olika nivåerna i förskoleenheten

- en gemensam värdegrund
- en pedagogisk samsyn
- en gemensam och uttalad syn på kunskap, utveckling och lärande
- utvecklade mål i verksamhetsplanen samt kriterier för måluppfyllelse utifrån dessa mål
- analys och uppföljning av verksamhetens resultat, avdelningarnas planeringar och enhetens åtaganden
- former för pedagogisk dokumentation som stöd i uppföljning och självvärdering - metoder för uppföljning och utvärderingar är i högre grad riktade mot de områden och de mål som anges i förskolans läroplan och mot de intentioner som anges i Stockholms stads förskoleplan
- resultat i förhållande till läroplanens mål är tydligt redovisat och bedömt - vilka resultat som uppnåtts för barnens lärande genom de sätt på vilka man valt att organisera verksamheten, dess innehåll och arbetssätt

Hur ser arbetssätt och arbetsformer ut?

Organisation och arbetsformer

Under verksamhetsåret har Östermalms barn och ungdomsavdelning ansvarat för förskoleverksamhet genom sex enheter med sammanlagt 34 förskolor med totalt 115 – 125 avdelningar samt en förskoleavdelning på en av stadsdelens grundskolor.

Förskoleenheterna är organiserade för att åstadkomma den service och den tjänst som efterfrågas.

Varje förskoleenhet leds av en förskolechef med ansvar för förskolornas hela verksamhet.

På varje enhet finns biträdande förskolechefer. Varje förskola har en hus- eller platsansvarig.

Tillsammans bildar dessa funktioner förskoleenhetens ledningsgrupp. Förskoleenheterna har en pedagog som har ett särskilt ansvar för det övergripande pedagogiska utvecklingsarbetet i enheten.

Förskoleenheternas organisation, mötesstruktur och system för planering möjliggör för personalen att kunna vara delaktig samt ger förutsättningar för att planera arbetet. Alla förskolor och förskoleenheter har en ledningsorganisation och en skriftligt dokumenterad ansvarsfördelning som ger förutsättningar för ett systematiskt kvalitetsarbete. Det pedagogiska ansvaret delegeras så att detta innehas av en person per barngrupp.

I förskoleenheterna genomförs möten och arbetsgrupper finns för att planera och följa upp verksamheten. Årets mål och åtaganden tas fram under medverkan av förskollärare och arbetslag.

Personalen känner till verksamhetens uppdrag och mål och förstår sin egen roll i organisationen. Chefer ansvarar för att personalen ges möjlighet att delta i verksamhetsplanering, utvecklingsarbete och uppföljning. Det är en viktig arbetsmiljöfråga att personalen är väl insatt i uppdraget och i den aktuella ekonomiska situationen.

Arbetsplatsträffar, samverkansgrupper, planeringsdagar och verksamhetsbesök är etablerade forum för ömsesidig information och diskussion. Alla anställda har ett ansvar för att aktivt delta.

Ett utvecklingsarbete pågår kring:

- hur lärandemiljön kan utformas så att barnen får tillgång till en bra miljö och material för utveckling och lärande
- hur formerna för samarbete mellan förskolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om förskolans mål och sätt att arbeta
- hur samarbetsformer utvecklas med förskoleklassen och att samverkan kommer till stånd för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete

I ILS systemet beskriver varje förskoleenhet att det inom enheten finns:

- rutiner för att kunna bedöma om arbetet sker i enlighet med målen
- rutiner för att följa upp, dokumentera och analysera barns utveckling och lärande
- rutiner för att få kunskap om varje barns erfarenheter, kunnande och delaktighet samt inflytande över och intresse för de olika målområdena.
- rutiner för att få kunskap om hur barns utforskande, frågor, erfarenheter och engagemang tas till vara i verksamheten, hur deras kunnande förändras samt när de upplever verksamheten som intressant, rolig och meningsfull.

Hur implementeras nya arbetssätt och uppgifter?

Kompetensutveckling – en effektiv bidragande grund till kvalitet

En av de viktigaste kvalitetsfaktorerna i förskolan är personalens kompetens. En strävan är att all personal ska ha grundutbildning inom sitt specialområde och kontinuerligt erbjudas kompetensutveckling (utbildning, handledning).

En förutsättning för en förskola av god kvalitet är att anställa personal med högskoleutbildning inriktad mot barn i förskoleåldern. Förskollärartätheten i stadsdelen är hög. När ansvaret för pedagogiska arbetsuppgifter innehas av utbildade och legitimerade förskollärare uppnås också ett betydligt högre förtroende från föräldrar och samhället i övrigt. Den stärker yrkets identitet och är ett stöd för det goda arbete som utförs i förskolorna. Detta ligger väl i linje med det förstärkta pedagogiska uppdraget som beskrivs i den nyreviderade läroplanen och som kräver att förskollärare ges ett särskilt ansvar för det pedagogiska arbetet.

- Personalen i Östermalms förskoleverksamhet har den utbildning eller erfarenhet som krävs för att kunna tillgodose barnens behov av omsorg och god pedagogisk verksamhet.
- Antalet nyanställningar av förskollärare har inte kunnat ske i den utsträckning som förväntats, vilket är förklarligt med hänvisning till det svåra rekryteringsläget av förskollärare i staden.
- Det uppdrag som förskolan ges i den nya läroplanen ställer krav på en verksamhet som förutsätter att personalen har goda pedagogiska kunskaper. Bra och inspirerande föreläsningar och studiebesök för många pedagoger är en framgångsfaktor. När alla har en gemensam grund att diskutera utifrån inspirerar och utmanar man varandra i arbetet.

Utifrån detta har särskilda kompetensutvecklingsinsatser genomförts under 2010 och 2011 samt kommer att fortsätta 2012. Genomförda insatser avsåg Flerspråkiga barn, Matematik, Kultur, kreativitet och

skapande, Professionellt förhållningssätt gentemot föräldrar, Det svåra samtalet, Barn i behov av särskilt stöd, Samarbete med olika institutioner kring naturvetenskap och teknik.

- Personalen på alla förskoleenheter ska fortsatt erbjudas kompetensutveckling i form av kurser och föreläsningar i hur förskolornas pedagogiska miljöer kan utvecklas samt hur förskolebarnens nyfikenhet för matematik och naturvetenskap och teknik kan utmanas. Kvaliteten förväntas öka genom den kompetensutveckling som har genomförts och den som är planerad att genomföras under år 2012.
- Ett antal barnskötare, förskollärare och pedagogiska ledare deltar i regeringens satsning inom förskoleområdet - Förskolelyftet. Tre barnskötare anställda inom stadsdelens förskoleverksamhet deltar i stadens vidareutbildning till förskollärare och förväntas slutföra studierna under våren 2012.
- Förskollärarnas pedagogiska ansvar finns nu inskrivet i läroplanen. Förskollärare får ett förtydligt specifikt ansvar för t ex att arbetet i barngruppen genomförs så att barnen utmanas i förhållande till målen. Det är också förskollärare som ansvarar för att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt dokumenteras och följs upp så att läroplanens mål och intentioner uppfylls. Detta ligger väl i linje med de särskilda kompetensutvecklingsinsatser som kommer att genomföras.
- Stadsdelens förskolechefer har under året deltagit i konferenser som förutom aktuell forskning om rollen som förskolechef och förskolans utmaningar i morgon och framåt även haft fokus på praktiskt ledarskap, att leda i förändring, att få medarbetare att arbeta med och inte mot samt att ha förmågan att övervinna de eventuella hinder som kan uppstå i förändringsprocessen.

Hur har stadsdelen centralt bidragit till "processutveckling"?

De gemensamma plattformarna

Hur väl en förskola stödjer alla barn utveckling och lärande är beroende av pedagogernas förmåga att utveckla arbetssätt och metoder som möter barnens behov och intressen.

- Sedan några år tillbaka driver förvaltningen ett övergripande utvecklingsarbete på stadsdelsnivån som syftar till att stödja förskolorna i sitt uppdrag. Gemensamma satsningar genomförs för att stödja förskoleenheternas kvalitetsarbete med sina åtaganden. Föräldrar och barn ska kunna mötas av ett gemensamt förhållningssätt i förskolan när det gäller bl.a. synen på det pedagogiska arbetet inom läroplanens områden.
- Det handlar om förskolornas arbete med alla barns språk, barns inflytande, barns utveckling och lärande, barns kulturutövande och skapande samt informationen till föräldrar. Gemensamt stödmaterial (De gemensamma plattformarna) har tagits fram av förskolornas nyckelpersoner tänkta att ge pedagoger en gemensam grund, stöd i det pedagogiska arbetet genom förslag på olika vägar för att nå målen. Det är även underlag för vidare diskussion och reflektion.
- De gemensamma plattformarna överensstämmer med de mål och riktlinjer som anges i förskolans styrdokument och förskolans läroplan. I de gemensamma plattformarna uttrycks gemensamma pedagogiska ställningstaganden vilka är tänkta att främja likvärdigheten och ange den övergripande riktningen i förskoleverksamheten.

Förbättringar och utveckling

Föräldraundersökningens resultat

Stadsdelsförvaltningen avser att följa upp resultatet i årets föräldraundersökning för att snarast möjligt komma tillrätta med de svagheter som identifierats och ytterligare verka för effektiva strukturer och strategier samt ändamålsenliga rutiner. För att befästa förskolans ställning i föräldrarnas omdöme måste undersökningens resultat användas i förvaltningens och i förskoleenheternas planering och utvecklingsarbete. Utvärdering av förskolornas arbete med samverkansfrågorna är en självklar del i detta. Det är mycket viktigt såväl av kvalitets- som av likvärdighetsskäl att alla förskolor följer de nationella och stadsdelens styrdokument, riktlinjer och anvisningar i syfte att nå de mål som uttrycks där.

Systematiskt förbättringsarbete

I nya skollagen och i den reviderade läroplanen tillkommer det ansvaret ledningen och förskollärarna på förskolan. I linje med de indikationer föräldrars omdöme ger kommer förvaltningen att ge förskolecheferna i uppdrag att fortsätta bereda de frågor som väckts och föreslå åtgärder på förskolenivå med anledning av resultatet av den genomförda förskoleundersökningen. Inför kommande års verksamhet ska enheterna utgå från undersökningens resultat då de utformar sina lokala verksamhetsplaner för 2012.

- Likvärdighet förutsätter att förskolorna fastställer lokala mål och systematiskt följer upp och granskar att målen nås och att ett systematiskt kvalitetsarbete utvecklas på lokal nivå.
- Förskolornas åtaganden ska kopplas till de identifierade utvecklingsområdena i föräldraundersökningens resultat och syfta till förbättringar som ger fortsatt goda utslag i kommande förskoleundersökningar såväl på stadsdels- som på förskolenivå.
- Med anledning av resultatet av skolinspektionens tillsyn avser stadsdelsförvaltningen att vidta nödvändiga förbättringsåtgärder för att snarast möjligt komma tillrätta med de brister som identifierats och verka för ännu effektivare strukturer och strategier samt mer ändamålsenliga rutiner.

Förvaltningen och förskolecheferna har ett uttalat ansvar såväl för verksamhetens kvalitet som för dess likvärdighet. Alla förskolor måste således erbjuda verksamhet av sådan kvalitet att barn får likvärdiga förutsättningar för att nå läroplanens mål. En genomgående ambition i stadsdelens kvalitetsarbete är att alla barn ska få möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina egna förutsättningar. Kvaliteten i verksamheten ska ha lika hög nivå oavsett var i stadsdelen verksamheten bedrivs.

- Som en del i detta är förskolans uppdrag att föra fortlöpande samtal med barnens föräldrar om barnens trivsel, utveckling och lärande både i och utanför förskolan samt genomföra utvecklingssamtal och beakta föräldrarnas synpunkter när det gäller planering och genomförande av verksamheten.
- I syfte att erbjuda förskolepersonalen tillfälle att analysera sina egna föreställningar om manligt och kvinnligt och diskutera hur den pedagogiska miljön och verksamheten kan utformas för att stärka jämställdhetsarbetet, planerar förvaltningen att till våren 2012 starta en pilotutbildning i form av studiecirkel bestående av en mindre grupp pedagoger.
- Förvaltningen har utfärdat anvisningar för förskoleenheternas planering av barngruppernas storlek och sammansättning. Vad som är "lämpligt" ska sättas i relation till förskolans uppdrag. Syftet med konsekvensutredning och konsekvensanalys är att förutse och minimera problem som kan uppstå och orsaka försämringar i den pedagogiska verksamheten. Utredningen ska göras innan beslut om en ändring av gruppstorlek och sammansättning fattas.

Görandet i förskoleverksamheten – Kvalitetsarbetets innehåll och uppnått resultat

DEN PEDAGOGISKA INRIKTNINGEN

Årets pedagogiska inriktning och arbetsområden förklaras av uppdraget att implementera den reviderade läroplanen, förskolornas pedagogiska uppdrag i stadens budget och förskoleundersökningens identifierade utvecklingsområden.

Nämndens mål och aktiviteter ska leda till att nationella mål och verksamhetens mål uppnås. Förvaltningens övergripande utvecklingsarbete syftar till att stödja förskolorna i sitt uppdrag.

Leken - Grunden till lärande

I stadsdelens kommunala förskolor finns det en bred pedagogisk inriktning där lek, omsorg och lärande står i fokus. En god omvårdnad är en förutsättning för barnets utveckling och inläring samtidigt som omvårdnaden i sig har ett pedagogiskt innehåll. I stadsdelens förskolor betonas lekens betydelse för barnets utveckling och lärande liksom barnets egen aktivitet. Förskolan är rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. I de flesta förskolor varvas fri lek med planerade aktiviteter.

Kvalitet genom kontinuerlig uppföljning av det barnet är med om

Förskolorna arbetar hela tiden med kvaliteten utifrån läroplan, stadens förskoleplan och stadsdelens gemensamma pedagogiska plattformar. Ett mått på hur väl förskolorna lyckas är den enkät som görs bland föräldrar där Östermalms kommunala förskolor får höga betyg! Begreppet kvalitet för Östermalms förskolor innebär att i stadens ILS system kontinuerligt följa upp hur väl förskolornas verksamhet svarar mot nationella mål, hur verksamheten utvecklas och vilka resultat som uppnås (Verksamhetsplan och Budget för Östermalms stadsdelsförvaltning). För att visa på barnens utveckling och lärande, upplevelser individuellt och i grupp dokumenteras förskolornas pedagogiska aktiviteter i skrift och bild. Dokumentationen analyseras och görs synlig för barnen.

Delaktighet och inflytande

Föräldrarnas upplevelse av kvaliteten i förskolans verksamhet ska alltid bli bättre. Föräldrarna ges möjligheter att utöva inflytande över och ge synpunkter gällande mål, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

FÖRSKOLEVERKSAMHETENS ÖVERGRIPANDE BILD AV MÅLUPPFYLLELSE DOKUMENTERAT I ILS SYSTEMET

Var har stadsdelen sina styrkor och svagheter inom de olika läroplansområdena?

Årets resultat såsom det beskrivs i förskoleenheternas verksamhetsberättelser

I årets tertialrapportering och i verksamhetsberättelser redovisar förskoleenheterna hur de säkerställer det pedagogiska arbetet med fokus på de nationella målen och verksamhetsaspekterna i förskolans nya läroplan.

- Det lokala arbetet med att implementera den nya läroplanen har genomförts.

- Utvecklingen av de pedagogiska lekmiljöerna förskolorna genomgår har fördjupas.
- Samarbete mellan de kommunala förskolorna och skolorna som sker inom respektive upptagningsområde har fortsatt att utvecklas.
- Arbetet med barns språkutveckling fortsätter utvecklas och förtydligas.
- Uppföljningen av flerspråkighetsarbetet och hur man gör i praktiken, fördjupas.
- Genom förvaltningens satsning på matematik har personalens medvetenhet kring matematik ökat och barnens lek med matematiska inslag är tydliga.
- Information och kommunikationstekniken för ett bättre lärande integreras i verksamhetens vardag och är på många förskolor starkt sammanflätad med de vardagliga aktiviteterna.
- Med hjälp av stadens indikator om barns utveckling och lärande har pedagogerna värderat förskolornas arbetssätt i förhållande till de nationella målen, den pedagogiska processen och arbetets inriktning. Resultatet visar vilket bra arbete arbetslagen har presterat. För 3.e året i rad pekar de flesta resultaten en uppåtgående trend.
- En av de viktigaste kvalitetsfaktorerna i förskolan är personalens kompetens. Personalen på alla förskoleenheter har erbjudits kompetensutveckling i form av intressanta kurser och föreläsningar inom för förskoleverksamheten aktuella områden.
- Förskollärare tar ett förtydligt specifikt ansvar.

Vad genomsyras arbetssätt och arbetsformer av för förhållningssätt, hur relateras de till målen?

Kommunfullmäktiges mål

Förskolor och skolor i Stockholm ska ge barn vad de behöver för att lära och utvecklas

2011 års nämndmål: Utveckling och Lärande

Förskolorna ska ge varje barn vad de behöver för att lära och utvecklas.

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
● Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökningen avseende språkutveckling, eget skapande och barns nyfikenhet och lust att lära, ska öka.	83 %	81 %	2011
<i>Skriv ny kommentar</i>			
● Resultat av avdelningarnas självvärdering avseende språkutveckling och kommunikation, matematik, naturvetenskap och teknik, de pedagogiska miljöerna, ska öka.	3,48	3,2	2011

Bedömning och analys

Förskolans uppdrag är att erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Den reviderade läroplanen

Själva grundfundamentet i förskolans pedagogik är den gemensamma synen på kunskaper, utveckling och lärande. Samtalen om barns lärprocesser, hur pedagogerna förhåller sig till barnen och hur barnens intressen tas tillvara har fördjupats.

Det lokala arbetet med att implementera den nya läroplanen fortsätter. Uppföljning, utvärdering och utveckling är ett helt nytt avsnitt i läroplanen. Arbetet med detta ska fördjupas. Målet är att deltagarna ska få en fördjupad förståelse av förskolans uppdrag att söka kunskap om varje barns erfarenheter, kunnande och delaktighet samt inflytande.

De pedagogiska lekmiljöerna

Förskolorna inom Östermalms stadsdelområde genomgår en utveckling av de pedagogiska lekmiljöerna. Kännetecknande för förskolornas utvecklingsarbete kring den pedagogiska miljön är att miljön är en ständigt pågående process utifrån barngruppen, dess behov och intressen. Utvecklingen av den pedagogiska miljön stärker barnens självkänsla genom att de får fler val och utmaningar. Mer kommer att göras vad gäller materialets placering, vilket material man har och hur det presenteras.

Barns inflytande

Alla förskolor arbetar med barns inflytande vad gäller lekmiljö och möjlighet till egna val i vardagen. Samtal förs med barnen för att tillvarata deras önskemål och idéer. Genom observationer, dokumentation och reflektion tolkar pedagogerna vad man ser av vad barnen gör för att kunna planera hur man ska utveckla verksamheten vidare.

Barnens matematiska förmåga

Genom förvaltningens satsning på matematik har personalens medvetenhet kring matematik ökat. Personalen har stärkts i sin yrkesroll och de kan bättre argumentera vad matematik på förskolan ska innehålla och framförallt vad det leder till längre fram i barnens liv. Barnen involveras genom pedagogernas medvetenhet i den dagliga verksamheten, men också genom att ”Mattehyllor” och annat nytt matematikmaterial finns tillgängligt för dem.

Information och kommunikationstekniken

Information och kommunikationstekniken för ett bättre lärande integreras i verksamhetens vardag och är starkt sammanflätad med förskoleverksamheten, med dess behov och förutsättningar att förverkliga pedagogiska intentioner och uppfylla politiska mål. Olika insatser görs för att stärka IT kompetens- och infrastrukturutvecklingen inom stadsdelens förskoleverksamhet.

Flerspråkiga barn

Förskolorna arbetar med barn med annat modersmål än svenska så att de utvecklar både sitt modersmål och det svenska språket. Arbetet följer stadsdelens riktlinjer och rutiner. Som stöd i arbetet med barn med annat modersmål, har BoU utarbetat ett arbetsmaterial som ska användas för att kartlägga barnets språksituation. Arbetet med att stödja barns språkutveckling är i första hand en pedagogisk fråga för förskolan. Barn lär i de vardagliga aktiviteterna, i lek och i skapande verksamhet.

I varje förskola där det finns barn med annat modersmål än svenska eller som hör till någon av de nationella minoriteterna anpassas aktiviteter, arbetssätt, miljö och material till barnens behov. Bekräftelse, positiva värderingar, respekt och förmåga att ta tillvara flerspråkighet och kultur är exempel som alla, enligt förvaltningens erfarenhet, har inverkan på barns självförtroende och språk- och kunskapsutveckling. Personalens attityder och förhållningssätt till barns olika språk är därför viktiga och har förstärkts.

Uppföljningen av flerspråkighetsarbetet och hur man gör i praktiken, fortsätter. Personalen söker möta barn med en positiv attityd till barns olika kultur- och språkbakgrund och genom att ”lyfta” barnens alla språk.

Likabehandling

I förskolans läroplan lyfts målet med jämställdhet fram som en viktig del i värdegrundsarbetet. För att arbeta med hela läroplanens värdegrund och uppdrag är det nödvändigt med såväl teoretisk kunskap om jämställdhet och genus som praktisk erfarenhet av arbete med jämställdhet i barngrupp.

Jämställdhetsarbetet i förskolan måste börja med de vuxna. Ibland kan det vara svårt att upptäcka sina egna föreställningar om manligt och kvinnligt liksom könsmonster i förskolans vardag. Det är dock viktigt att analysera hur detta könsmonster tar sig uttryck i den pedagogiska verksamheten och koppla det till läroplanens grundläggande värden. I analysarbetet kan dessutom handledning vara till stor hjälp.

Förskolorna arbetar för att motverka traditionella könsmonster. Arbetet sker i enlighet med stadsdelens riktlinjer och rutiner. Östermalms förskolor har under åren erhållit olika former av fortbildning. Föreläsningar, litteratur, pedagogiska diskussioner, studiebesök på andra förskolor, workshops, metodtips, nätverk och handledning. Modellen som stadsdelen arbetar efter bygger på tre grundpelare som det måste arbetas med parallellt för att lyckas integrera genusperspektivet i verksamheten. Det handlar om arbete med värdegrund, praktiska metoder och genuskunskap.

Arbetet med en ökad medvetenhet om hur det egna förhållningssättet påverkar pedagogernas sätt att agera i verksamheten och koppla det till barnens inflytande över sin egen vardag sak fortsätta.

En rik, varierad och tillgänglig kultur

I årets förskoleundersökning svarar 84 % av föräldrarna att de instämmer helt i att barnen ges rika tillfällen till kulturella aktiviteter och eget skapande. Det är glädjande att förvaltningen har lyckats synliggöra de kulturella aktiviteterna och barnens eget skapande för föräldrarna. Kulturpengen per år och barn, delas ut till förskolorna även i årets budget. Satsningen ger en fantastisk möjlighet att ta del av stadens rika kulturutbud. Förskolorna gör besök på teatrar, museer och andra kulturaktiviteter. Vi har också noterat att flera familjer gör "återbesök" på de kulturinstitutioner som förskolan besökt med barnen. Teatrar och musikföreställningar bjuds även in till förskolorna. I enheternas arbetsgrupper utbyts erfarenheter och information om bra/mindre bra kulturevenemang. Förskolorna för traditioner och kulturarv vidare genom lekar, sagor och danser. Förskolorna har egna traditioner såsom gårdsfester, utflykter, kulturvecka och våra nationella högtider. Olika kulturbesök inspirerar barn och pedagoger till att utöva skapande verksamhet på våra förskolor. Barnens aktiviteter och skapandeprocesser värderas

högt och synliggörs genom bilder och pedagogernas dokumentation, genom vilken vi kan följa barnens utveckling. Barnens skapande liksom deras egen kultur i form av leksaker, TV- och datorspel har fått ännu större utrymme, och på några förskolor börjar kulturen ses som en del i det totala arbetet.

2011 års nämndmål: Förskola och hem

Förskolan ska ha goda former för samverkan med föräldrar och med skolans förskoleklass.

Nämndens indikatorer	Periodens utfall	Årsmål	Period
● Andel nöjda föräldrar i brukarundersökning ska öka avseende information om barnets utveckling och lärande. Skriv ny kommentar	83 %	80 %	2011
● Andel nöjda föräldrar i brukarundersökning ska öka avseende information om verksamhetens mål och arbetssätt.	80 %	80 %	2011

Bedömning och analys

Samverkan med föräldrar

Syftet med årets förskoleundersökning har varit att mäta den upplevda kvaliteten av stadsdelens pedagogiska verksamheter. Resultatet visar att föräldrarna anser att stadsdelens förskoleverksamhet är av fortsatt god kvalitet samtidigt som förbättringar har skett inom några områden. Omdömena om förskolan är ordentligt stabila över tid på stadsdelsnivå.

Föräldrarnas nöjdhet når absoluta toppresultat i flertalet frågor med värden mycket nära 100 % inom 3 av de 4 frågeområden – Utveckling och lärande, Normer och värden och Barns inflytande. Inom området Samverkan med hemmet får Östermalms förskoleverksamhet fortsatt mycket höga betyg.

Årets resultat ger information till brukarna om de pedagogiska verksamheterna i stadsdelen. Den webbaserade externa informationen om stadsdelens förskoleverksamhet – Östermalms förskoleportal - har fördjupats och uppdaterats kontinuerligt. Tillsammans med förskoleundersökningens resultat bildar det ett gott underlag för val av förskola.

Samverkan med förskoleklass

Samarbete mellan de kommunala förskolorna och skolorna har skett inom respektive upptagningsområde. Erfarenheten är att många barn går till andra skolor än de kommunala s.k. samarbetskolor. Generellt kan sägas att stadsdelens förskoleenheter som överlämnar barn till skolan, anser att barn och föräldrar är väl förberedda för att börja förskoleklass.

Att förskolor och skolor är organiserade i olika förvaltningar underlättar inte samarbetet. Förvaltningens interna kvalitetsuppföljning visar att pedagogerna på våra förskolor önskar ett bättre samarbete kring överlämnandet av barnen men att de tyvärr saknar intresse från skolan.

SAMMANFATTANDE ANALYS OCH BEDÖMNING AV MÅLUPPFYLLELSEN OCH LÄRDOMARNA UNDER LÄSÅRET

Hur påverkar ekonomi, lokaler, personalens kompetens etc. måluppfyllelsen eller möjligheten att nå längre?

Resurser

Förutsättningarna för förskoleenheternas arbete ges av de beslut om mål och resurser som fattats av kommunfullmäktige och preciserats av Östermalms stadsdelsnämnd och förvaltningsledningen.

Stadsdelsnämnden, med kommunfullmäktiges beslut som utgångspunkt och inom ramen för tilldelade resurser, konkretiserar fullmäktiges övergripande inriktningsmål och prioriterade inriktningar i sin budget/verksamhetsplan och i utarbetandet av sina verksamhetsspecifika inriktningsmål och generella åtaganden.

Lokaler

Östermalm är en del av innerstaden. I de mer centrala delarna av stadsdelen erbjuder Östermalm som bostadsområde både stenstad och stora grönområden. Den rutnätsmönstrade stenstaden karakteriseras av slutna jämnhöga kvarter med breda gator i ett rätvinkligt gatunät. Merparten av stadsdelens förskolor finns inrymda i stadsdelens stenstadskvarter. Barnens lektytor är oftast på innergårdar som delas med andra boende.

Den inre miljön och den lokala dispositionen ger dock möjlighet att utveckla det pedagogiska arbetssättet som varit framträdande under de senare åren inom stadsdelens förskoleverksamhet. Ett flexibelt arbetssätt som inte behöver utgå från det traditionellt avdelningstänkande. Gruppering av barngrupperna varierar under dagen. I vissa moment är gruppen stor i andra består den av bara några få barn.

Till förskolornas yttre miljö räknas innerstadens största natur-, fritids- och kulturområde - Norra och Södra Djurgården. Stadsdelens kommunala förskolor gränsar till detta område som är unikt vad gäller enskilda natur-, kultur- och friluftsvärden såväl som för helheten och att den ligger i direkt anslutning till stadsbebyggelse. Förskolor nära så många kulturmöjligheter ger goda förutsättningar att ge varje barn rika tillfällen att utveckla sin kulturella identitet, lära känna sin närmiljö samt få bekanta sig med det lokala kulturella och konstnärliga livet.

Verksamhetsplaner

I Stadsdelsnämndens verksamhetsplan uppmanas stadsdelens förskolor att ha en strukturerad dialog i sin organisation om arbetet med åtaganden, förväntat resultat, kvalitetsgarantier, arbetssätt, uppföljning, utveckling och resursanvändning, kopplade till nämndens verksamhetsspecifika inriktningsmål och generella åtaganden. Förskoleenheterna tar fram och prioriterar åtaganden på enhetsnivå.

Verksamhetsplanen specifika delar för Barn och ungdom syftar till att styra mot kommunfullmäktiges och stadsdelsnämndens mål och prioriteringar. I enlighet med förskoleverksamhetens styrdokument – Förskolans läroplan Lpfö 98, Stockholms stads förskoleplan ska förskolan lägga grunden för ett livslångt lärande.

I stadsdelens verksamhetsplan beskrivs det utvecklingsarbete som ska bedrivas och vilka insatser som ska genomföras under verksamhetsåret. Prioriterade strategiska utvecklingsfrågor förtydligas. Pedagogiska aktiviteter beskrivs som verksamheterna förväntas arbeta med för att driva och utveckla verksamheten i önskad riktning.

Föräldrarnas omdöme - ett starkt bevis

Det betyder så mycket hur man bemöter föräldrar. Förskoleverksamhetens betyg i föräldrarnas omdöme är ett starkt bevis. Resultatet i årets förskoleundersökning visar att föräldrarna anser att stadsdelens förskoleverksamhet är av god kvalitet samtidigt som förbättringar har skett inom flera områden. Föräldrarnas nöjdhet når absoluta toppresultat i flertalet frågor. Undersökningen visar, uppdelat på enbart kommunala förskolor, att Östermalms förskolor intar 1:a platsen inom områdena Utveckling och Lärande, Normer och Värden samt Barns inflytande och 3:e platsen inom Samverkan med hemmet.

Personalens betyg – En bekräftelse

Årets redovisning bygger på årets resultat i form av indikatorvärden (ILS), förskolornas redogörelser, medarbetarenkätens svarsnivåer och personalens självvärdering (stadens indikator) av den pedagogiska verksamheten kompletterat med föräldrarnas omdömen. Underlag och källor visar att stadsdelens förskolor är stimulerande utvecklings- och lärande miljöer.

Medvetenhet, styrning och konsekvent förhållningssätt förenat med en långsiktig strategi på alla organisatoriska nivåer har varit ett framgångsrecept.

Tänkvärt är styrkan i förskolornas traditionella pedagogik. Helhetssyn, omsorg, fostran och lärande med leken som betydelsefullt pedagogiskt verktyg samt inte minst den skapande verksamheten, det tema och projektbaserade arbetssättet i kombination med det sociala samspelet i barngruppen, har fört förskoleverksamheten till det stadiet den är idag.

Förvaltningen vill understryka att mycket har utvecklats under de senaste åren från att betrakta antal och kvantitet eller redogöra för göranden till att bedöma arbetssätt och kvalitet.

UTVECKLINGSOMRÅDEN

Hur bidrar stadsdelen centralt till "processutveckling"?

Av dokumentationen i ILS systemet framgår att det finns i Östermalms förskoleverksamhet en stark övertygelse och trovärdiga bevis att förskolan klarar sitt pedagogiska uppdrag. En stor del av stadsdelens förskolor präglas av en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. Det finns en klar inriktning på utveckling som blickar framåt, personal har goda kunskaper och kännedom om styrdokumentet.

Även stadens senaste förskoleundersökning ligger till grund för förvaltningens helhetsintryck av en väl fungerande och stabil förskoleverksamhet samt bedömning av måluppfyllelsen. Fyra år i rad har föräldrar med barn i förskolan i Östermalms stadsdelsområde varit mycket nöjda i för verksamheten och för barnen mycket viktiga områden.

Helhetssyn och systematiskt kvalitetsarbete

Själva grundfundamentet i förskolans pedagogik är den gemensamma synen på kunskaper, utveckling och lärande. Med utgångspunkt i den nyreviderade läroplanen har samtal förts om barns läroprocesser, hur barnens intressen tas tillvara.

- Reflektion, analys och tolkning av läroplanens texter behöver fortsätta för att fördjupas ytterligare.
- Stadsdelen Östermalms förskoleverksamhet har en tydlig struktur och form för sitt kvalitetsarbete. Kvalitetsarbetet bygger på kommunens kvalitetssystem ILS (integrerat ledningssystem) där mål, åtaganden, arbets sätt, resultat, analys och utveckling dokumenteras. ILS bygger på principer om målstyrning och att resultat följs upp mot beslutade mål. Utifrån de övergripande mål som fastställs utformar förskolorna årligen konkreta mål och åtaganden för sitt arbete i sina verksamhetsplaner.
- Icke desto mindre ger skolinspektionen en bild som visar att förbättringsåtgärder krävs inom förskoleverksamheten väsentliga områden. Stadsdelsförvaltningen har i de fall det är nödvändigt vidtagit åtgärder och i övrigt inarbetat lämpliga insatser i verksamhetsplanen för 2012.
- En beskrivning görs i 2012 års verksamhetsplan av hur verksamheten och nästa års åtaganden/mål ska utvecklas utifrån genomförda mätningar och undersökningar. Inför 2012 års kvalitetsarbete måste utformningen av förskolornas lokala arbetsplaner på ett ännu tydligare sätt kopplas till deras verksamhetsplaner med utgångspunkt i den reviderade läroplanen.

Pedagogiskt ledarskap

Förskolechefen är övergripande pedagogiskt ansvarig för förskolan. Det är förskolechefens uppgift att leda och utveckla och utvärdera förskolans verksamhet så att målen för verksamheten nås.

Verksamhetsplanerna för 2012 ska redogöra för ledningens strategi för kvalitetsutveckling och sätta en ram för verksamheten.

- En beskrivning ska göras av hur verksamheten ska utvecklas utifrån 2011 års inspektioner, mätningar och undersökningar.

Systematisk verksamhetsplanering

Förskoleenheternas verksamhetsplaner ska vara utgångspunkt för förskoleavdelningarnas verksamhetsplanering. Syftet är att göra tydligt vad som verksamheterna förväntas uppnå, hur det skall ske samt följa upp de beslut och den verksamhet som stadens budget och nämndens mål ger uttryck för.

- Det ska göras tydligt för personalen som arbetar i verksamheten och dagligen möter föräldrarna vilket samband som finns mellan ekonomi, kvalitet och pedagogiska mål.

Den pedagogiska miljön

För att verksamheten i förskolan skall kunna bedrivas i riktning mot verksamhetens mål och läroplanens specifika mål är det viktigt att skapa miljöer, där barnens inspireras till olika typer av verksamheter och handlingar, till utforskande och upptäckande. Den pedagogiska miljön ska vara öppen, innehållsrik och inbjudande. Det förutsätter att ett flexibelt arbetssätt tillämpas på förskolenivån såväl i utnyttjandet av lokalerna som i variation av gruppering av barngrupperna under dagen.

- För att säkerställa att barngrupperna har lämplig storlek och sammansättning i relation till förskolans pedagogiska uppdrag ska dock vid varje större förändring konsekvenserna utredas och kartläggas.

Jämställdhetsarbetet

Flickor och pojkar i förskolan ska ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller. Jämställdhetsarbetet i förskolan måste börja med de vuxna. Det är viktigt att analysera hur könsmonster tar sig uttryck i den pedagogiska verksamheten och koppla det till läroplanens grundläggande värden. För att kunna börja arbeta med sig själv och sitt förhållningssätt som pedagog är det viktigt att ta reda på var man står i dessa frågor i en personalgrupp i förhållande till varandra.

- En ökad medvetenhet om hur det egna förhållningssättet påverkar pedagogernas sätt att agera i verksamheten ska eftersträvas och kopplas till barnens inflytande över sin egen vardag.

Språkarbetet

Språkarbetet under 2012 ska fördjupas och mer kunskaper i ämnet är nödvändigt för att möta och utveckla olika språk- och kulturgrupper. Minoritetsspråken ska ägnas extra tid och information.

- Det finska språket och kulturen ska pga. sin starka ställning och att Stockholms stad ingår i förvaltningsområdet ägnas extra uppmärksamhet och arbete.

Leken och lärandet

Verksamheten ska främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet samt ta till vara och stärka barnets intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter.

- I detta avseende ska flickor och pojkar i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.

Matematiskt och logiskt tänkande

Pedagogerna och barnen planerar aktiviteter utifrån barnens erfarenheter, intressen och kunskaper för att skapa möjligheter att individuellt och tillsammans med andra förstå, lösa problem och tillämpa matematiskt och logiskt tänkande. Viss uppföljning och dokumentation ska ske.

- Pedagogerna ska använda dokumentation som verktyg för reflektion och planering för att följa upp och fördjupa bilden av verksamheten. Barns och föräldrars inflytande ska ökas genom tydlig återkoppling av barns lärande i relation till aktuella verksamhetsmål. Pedagogisk dokumentation ska användas i olika former av kompetensutveckling.

Förståelsen för natur och naturvetenskapligt tänkande

Pedagogerna skapar medvetet en balans mellan barnens behov av att upptäcka själva, och tillsammans. Med vuxnas aktiva medverkan uppmuntras barnen att utveckla sin förståelse för människans delaktighet i naturens kretslopp. Viss uppföljning och dokumentation sker.

- Pedagogerna ska använda dokumentation som verktyg för reflektion och planering för att följa upp och fördjupa bilden av verksamheten. Barns och föräldrars inflytande ska ökas genom tydlig återkoppling av barns lärande i relation till aktuella verksamhetsmål.